

Rèn luyện tự học xướng âm cho sinh viên âm nhạc qua dạy học trực tuyến

Lê Thị Tuyết Mây*

* Trường Cao đẳng Vĩnh Phúc

Received: 16/08/2024; Accepted: 26/08/2024; Published: 10/9/2024

Abstract: The subject of Solmization (solfège) is an important subject, music learners who do not study this subject will find it difficult to learn other related subjects such as: Vocals, Organ, and Conductor of collective singing. This is the subject provides the basic knowledge that is the foundation for beginners to learn music. Therefore, it is necessary to have a scientific practice method, especially after-school training methods that can help learners from skills to skills.

Keywords: Solmization, self-study vocalization, online vocal training, vocal training, self-study vocal training.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, do tình hình dịch bệnh diễn biến khá phức tạp các trường đều áp dụng hình thức dạy trực tuyến. Tuy nhiên, đối với các ngành thuộc lĩnh vực năng khiếu việc dạy học trực tuyến cũng gặp một số khó khăn trong dạy và học đặc biệt đó là SV năm nhất của ngành Âm nhạc, các em đa phần chưa biết kiến thức căn bản nên việc học càng trở nên khó khăn nhiều hơn.

Qua thực tế cho thấy, đối với sinh viên năm I các môn thực hành chuyên ngành âm nhạc đặc biệt là môn Ký – Xướng âm các em chưa có vốn kiến thức nền tảng có nhiều sinh viên tốt về năng khiếu nhưng không rèn luyện thường xuyên và chưa có phương pháp đúng đắn thì cũng vấp phải các vấn đề như: lẩy hơi, sắc thái, ngắt, nghỉ... Với những yếu tố này việc dạy học trực tiếp sẽ đơn giản hơn, giảng viên đưa ra phương pháp và có qui trình kiểm tra đánh giá thì có thể giúp các em thực hiện các yêu cầu.

Tuy nhiên, với việc dạy trực tuyến với môn học thực hành Âm nhạc chủ yếu tương tác bằng âm thanh rất khó để bao quát chỉnh sửa cho các em cụ thể, phần lớn chủ yếu dựa vào ý thức tự học và tự rèn luyện. Vì vậy, cần có một phương pháp để sinh viên dựa vào đó để rèn luyện khoa học đúng đắn có thể tự nhận biết được độ chính xác khi luyện tập, Từ đó, giúp bản thân nắm được kiến thức về môn học. Qua quá trình nghiên cứu và thực dạy online môn Ký – Xướng âm cho Sinh viên năm I tôi đã ứng dụng một số phương pháp và đã có kết quả khá tốt cho các em. Từ đó tôi muốn chia sẻ một số kinh nghiệm, nên tôi chọn chọn đề tài “Rèn luyện tự học xướng âm cho sinh viên âm nhạc qua dạy học trực tuyến”

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm xướng âm

Về thuật ngữ xướng âm, tiếng Pháp là solfège, còn tiếng Ý và Đức là solfeggio, tiếng Anh là tonic sol-fa. Cụm từ “xướng âm” có nguồn gốc Hán Việt, có thể chiết tự: xướng là đọc lên, hát lên; âm là âm thanh. Để tạo tiếng thuần Việt, nhiều người còn dùng cụm từ “đọc nhạc” thay cho xướng âm. Có thể hiểu, xướng âm là từ một bản nhạc được ghi trên bản phổ, người ta hát lên thành âm thanh.

2.2. Phương pháp dạy học Ký-Xướng âm

Phương pháp dạy học Ký-Xướng âm là hệ thống những hành động có mục đích của giáo viên nhằm tổ chức hoạt động cho học sinh để hình thành, phát triển các kĩ năng nhận thức, thực hành đọc và ghi nhạc cho người học, đạt được mục tiêu dạy học âm nhạc. Cụ thể, đó là những cách thức hướng dẫn để người học có thể nhận thức, hiểu được và thực hành đọc được bản nhạc thành giai điệu và ghi được giai điệu thành bản nhạc.

Dạy học Ký-Xướng âm cơ bản ứng dụng các PPDH như nêu trên, tuy nhiên, do đặc thù là môn cần nhiều kỹ năng thực hành nên các phương pháp được dùng nhiều trong dạy học Ký-Xướng âm là hướng dẫn thực hành - luyện tập và kiểm tra - đánh giá.

Giáo dục trực tuyến (e-learning)

Là phương thức học ảo thông qua một thiết bị nối mạng đối với một máy chủ ở nơi khác có lưu giữ sẵn bài giảng điện tử và phần mềm cần thiết để có thể hỏi/yêu cầu/ra đề cho học sinh học trực tuyến từ xa. Giáo viên có thể truyền tải hình ảnh và âm thanh qua đường truyền băng thông rộng hoặc kết nối không dây (WiFi, WiMAX), mạng nội bộ (LAN). Mở rộng ra, các cá nhân hay các tổ chức đều có thể tự lập ra một trường học trực tuyến (e-school) mà nơi

đó vẫn nhận đào tạo học viên, đóng học phí và có các bài kiểm tra như các trường học khác.

2.3. Khả năng ứng dụng trong âm nhạc

Khả năng ứng dụng trong môn học hát: Môn học Ký - Xướng âm có một tác dụng lớn trong các giờ Tập đọc nhạc. Trong giờ học hát, người thầy luôn quan tâm tới khả năng đọc nốt nhạc của học sinh, sinh viên. Một ca khúc bao giờ cũng gồm hai yếu tố chủ yếu là nhạc và lời. Trước hết người thầy cần hướng dẫn cho học sinh, sinh viên xướng âm từng phần của bài hát rồi sau đó vừa ôn lại câu đã học, vừa câu mới và liên kết chúng lại với nhau cho tới lúc hoàn thành phần nhạc của bài hát. Trong thực tế giảng dạy ở hệ Cao đẳng Sư phạm âm nhạc, chúng tôi phát hiện ra rằng nếu học sinh, sinh viên học kém về Xướng âm sẽ gặp rất nhiều khó khăn trong quá trình tập luyện bài hát. Tất nhiên, những kỹ năng trong đọc nhạc còn phụ thuộc vào kiến thức về nhạc lý, về sự cảm nhận với giai điệu và lời của bài hát và phụ thuộc vào chất giọng của mỗi người.

Khả năng ứng dụng trong Âm nhạc thường thức:

Môn học Ký - Xướng âm cũng có một tác dụng lớn trong các giờ Âm nhạc thường thức. Nếu như trong giờ tập đọc nhạc đòi hỏi về khả năng Xướng âm thì giờ Âm nhạc thường thức lại cần học sinh, sinh viên phải có năng lực nghe và ghi nhạc tốt. Ngoài phần giảng dạy về lịch sử tác giả, tác phẩm thì phần quan trọng của môn Âm nhạc thường thức là giới thiệu về các tác phẩm âm nhạc qua hát và đánh mẫu của người thầy. Trong phần này, bên cạnh những ca khúc thì người thầy còn giới thiệu cho học sinh, sinh viên những bản nhạc không lời với những đòi hỏi khá cao về khả năng nghe nhạc. Có nghe nhạc tốt, sinh viên mới cảm nhận được nội dung tác phẩm và từ đó mới có thể thấy được giá trị thẩm mỹ của tác phẩm, từ đó có được sự hiểu biết và đồng cảm với cái đẹp của âm nhạc.

Khả năng ứng dụng trong học nhạc cụ (Guitar, Electric Keyboard) Trong thực tế, tại các trường phổ thông như Tiểu học và Trung học cơ sở có không ít học sinh được gia đình quan tâm và được học các loại nhạc cụ có tính phổ cập cao như Guitar, Electric Keyboard... Để có thể chơi đàn được, các em phải có những kiến thức tối thiểu về Lý thuyết âm nhạc, về Ký - Xướng âm. Các em phải đọc được tên nốt nhạc và triển khai chúng trên đàn và cũng cần khả năng nghe nhạc để phát hiện ra những chỗ đúng hoặc sai để sửa chữa trong khi tập luyện. So với những ứng dụng trong môn Tập đọc nhạc và Âm nhạc thường thức thì những ứng dụng của môn Ký - Xướng âm trong học nhạc cụ có tầm

2.4. Một số phương pháp tự rèn luyện Xướng âm

Xướng âm nốt La chuẩn.

- Theo giáo trình Lý thuyết âm nhạc cơ bản của PGS.TS Phạm Tú Hương [1] có viết “Trong âm nhạc, nốt La ở quãng tám thứ nhất có tần số 440Hz/giây được coi là âm mẫu trong hệ thống các âm cơ bản của âm nhạc.” Như vậy, với tần số tai người có thể nghe và xác định tốt nhất so với các âm còn lại do đó nốt La thường sẽ được sự dụng làm âm mẫu là điểm tựa cho các âm còn lại. Vì vậy, xướng âm chuẩn xác nốt La ở quãng tám 1(A¹) rất cần thiết, người đọc không cần đàn cũng có thể xướng âm tốt nốt A¹. Để thực hiện được người học cần thực hiện qua các giai đoạn như sau:

Giai đoạn 1: Đàn nốt là và xướng âm theo cao độ (đàn trước xướng âm sau)

Đề tạo cho tai người học nghe nốt A¹ trở nên quen thuộc lúc đầu người học cần có đàn hỗ trợ, người học tự đánh nốt A¹ trước và nghe xướng âm lại. Ở đây yêu cầu người học tập trung nghe và lưu giữ âm thanh phát ra từ đàn, tránh trường hợp khi xướng âm nốt A¹ thì âm thanh bay đi mất thì khó có thể nhớ được vị trí âm. Thực hiện nhiều lần với khoảng thời gian dài ngắn khác nhau.

Giai đoạn 2: Xướng âm nốt A¹ kiểm tra độ chính xác lại bằng đàn (xướng âm trước đàn sau)

Khi cảm thấy tự tin và có thể nhớ được người học bắt đầu xướng âm nốt A¹, thì thực hiện qui trình ngược lại là xướng âm nốt A¹ trước và dùng đàn để kiểm tra chỉnh sửa và vẫn thực hiện theo khoảng thời gian dài ngắn khác nhau để kích thích lưu giữ tốt hơn.

Giai đoạn 3: Xướng âm nốt A¹ không cần đàn

Ở giai đoạn này người học phải thực hiện tốt 2 giai đoạn trên, độ chuẩn xác cao và dần dần tách khỏi đàn. Lúc này người học không cần đàn cũng có thể xướng âm chuẩn nốt A¹.

Sinh viên rèn luyện theo từng mức độ và giai đoạn khác nhau, sau khi thực hiện tốt các giai đoạn thì âm hưởng của nốt A¹ sẽ dần được lưu giữ trong trí nhớ tạo thành thói quen, lúc này có thể xướng lên cao độ của nốt La bất cứ lúc nào thì độ chính xác rất cao mà không cần đàn để hỗ trợ. Khi thực hiện tốt nốt A¹ thì dựa vào đó tìm được các âm còn lại dễ dàng hơn. Đây là phương pháp sinh viên có thể rất dễ dàng thực hiện mà không cần người hoặc đàn kiểm tra mà bản thân có thể tự đánh giá được mức độ chính xác.

Luyện đọc gam

Khái niệm

Gam hay âm giai hoặc giọng (tên gọi tiếng Anh scale) là một dải các nốt nhạc xếp theo thứ tự tang

dần hay giảm dần.

Phương pháp luyện gam

Trong quá trình học online giảng viên đã hướng dẫn và cho các em nghe và thực hiện nhiều lần đọc gam trường và thứ. Nhưng vì đây SV là năm nhất đa số các em chưa có nhạc cụ hoặc chưa biết đánh đàn. Vì thế, các em sẽ dễ quên đi các vị trí âm có trong gam.

Phương pháp thực hiện

SV ứng dụng phương pháp tìm đọc nốt La chuẩn đọc liền bậc đến âm chủ của gam và dự theo kiến thức trường hay thứ và thực xướng âm lên cho chuẩn xác.

Ví dụ: Muốn đọc Gam C-Dur

Bước 1: SV dựa vào phương pháp 1 được nêu trên thực hiện tìm đọc nốt La quãng 8 thứ nhất. Từ nốt La tìm được SV lần đọc xuống liền bậc đến nốt C quãng 8 thứ nhất, lúc này SV đã tìm được âm chủ, đọc thực hiện âm chủ nhiều lần để lưu giữ vị trí cao độ. Từ đó thực hiện đọc gam C-Dur.

Đối với gam trường hay thứ nội dung này đã được nghe GV hướng dẫn trong quá trình học với Giảng viên từ kiến thức đó SV sẽ ứng dụng tìm các giọng còn lại tương tự.

Luyện đọc âm rải (các bậc I, III, V, VIII (I')) Từ phương pháp luyện đọc gam được nêu trên SV lưu giữ âm luyện đọc các bậc I, II, V, VIII (I') đi lên đi xuống nhiều lần từ kỹ năng trở thành kỹ xảo. tức là không nói đến tên một giọng bất kỳ thì SV có thể bật ra đọc ngay được gam và âm rải mà không cần nhạc cụ hỗ trợ.

Luyện đọc quãng

Trong nội dung môn Ký – Xướng âm 1 đa phần các nội dung đọc điều liền bậc, như vậy trong quá trình luyện gam tốt sẽ hỗ trợ nội dung luyện đọc quãng.

Bước 1: SV cần đọc tên nốt nhạc kết hợp trường độ để quen cảm nhận trước.

Bước 2: Luyện đọc gam của bài luyện, lưu giữ cao độ liền bậc có thể đọc nhiều lần để lưu nhớ sự duy chuyển liền bậc của gam.

Bước 3: Kết hợp bước 1 và bước 2 thực hiện chậm sau đó nhanh dần thể hiện cảm xúc trong quá trình đọc.

Luyện đọc bài Xướng âm

Để thực hiện được nội dung này SV cần luyện tốt các nội dung trên để hỗ trợ cho nội dung xướng âm bài đọc nhạc.

Đối với nội dung này cũng thực hiện tương tự như luyện đọc quãng.

Bước 1: SV cần thực hiện đọc tên nốt kết hợp tiết

tấu thật nhuần nhuyễn.

Bước 2: Luyện đọc gam và âm chủ rải của bài đọc nhiều lần để lưu giữ vị trí âm

Bước 3: Đọc cao độ có trong bài đọc; SV sau khi đọc gam và âm rải thì thực hiện ngay vào bước này để lấy những cao độ vừa được đọc áp dụng và các nốt có trong bài đọc lần lượt từng âm. Thông thường các bài đọc bắt đầu từ âm chủ rải vì vậy SV cần chú ý thực hiện thật chuẩn xác.

Bước 4: Sau khi thực hiện thuần thục các bước nêu trên SV sẽ áp dụng cả 3 bước để hoàn thành nội dung bài đọc, chú ý SV cần ứng dụng phương pháp xướng âm lưu giữ âm thanh khi các nốt được lặp lại thì cần xướng lên cho đúng với cao độ ban đầu. Riêng đối với những quãng khó thì SV cần thực hiện đọc liền bậc để xác định vị trí cao độ nốt tiếp theo.

Xướng âm bài hát quen thuộc

Với phương pháp này, SV có thể rèn luyện dễ dàng ở nhà mà không cần người đàn. Họ chỉ cần hát lại từng câu hát, không bằng lời mà la la theo giai điệu rồi mã hóa giai điệu đó thành nốt nhạc (bao gồm cả cao độ và trường độ) và xướng âm lại. Đầu tiên, nên ghi các bài hát thiếu nhi đơn giản, dễ ghi. Kết luận

3. Kết luận

Với những diễn biến phức tạp của đại dịch Covid-19, hầu hết các trường học trên cả nước đang dần chuyển sang hình thức dạy và học trực tuyến. Hàng trăm nghìn giáo viên đang bận rộn chuẩn bị các bài giảng trực tuyến nhằm cung cấp sự hỗ trợ tốt nhất đến các học sinh, sinh viên. Tuy nhiên, việc thiết kế các khóa học trực tuyến cần nhiều thời gian và công sức. Vì vậy, chúng ta cần những phương pháp đơn giản, hiệu quả hơn để ứng dụng hiệu quả vào việc giảng dạy trực tuyến, giúp các em học tập tốt hơn

Tài liệu tham khảo

1. Phạm Tú Hương, Đỗ Xuân Tùng, Nguyễn Trọng Ánh (2005), *Giáo trình Lý thuyết Âm nhạc cơ bản*, Bộ Giáo dục và Đào tạo, dự án đào tạo giáo viên Trung học cơ sở, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

2. Đỗ Hải Lễ (2001), *Lý thuyết cơ bản về Âm nhạc - Giáo trình lưu hành nội bộ (in lần 2) Trường Cao đẳng nhạc họa TW*, NXB Hà Nội.

3. Nguyễn Thị Tố Mai - Nguyễn Đắc Quỳnh - Nguyễn Thị Phương Mai - Nguyễn Khải (2015), Tài liệu môn Xướng âm giọng C-dur và a-moll cho hệ ĐHSP Âm nhạc - Lưu hành nội bộ Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương, Hà Nội.

4. Doãn Mẫn (1980), *Phương pháp xướng âm*, NXB Văn hóa, Hà Nội.